

De volgende ochtend werden Pijke en Isaak al vroeg door Pompier het bed uit gejaagd. Pijke trof Wouter bij de waterpomp in het steegje achter de kelderwoning. Alles aan de jongen was zwart en smerig. Zelfs zijn blonde krullen waren grijs. Hij hield zijn hoofd onder de koude waterstraal en probeerde het vette roet uit zijn haar te spoelen. Maar zonder zeep bleven zijn krullen, zijn handen en zijn gezicht grauw. Hij snoot zijn neus in zijn vingers. Verbaasd keek hij naar het zwarte slijm dat in zijn handen achterbleef en met het water wegspoelde.

‘Hoe was het in de ijzergieterij?’ vroeg Pijke.

Met doffe ogen keek Wouter hem aan. ‘Het is een hel,’ zei hij kort.

De jongens gingen weer naar binnen. In de kelderwoning ging Pompier tekeer tegen Isaak. ‘Het was een rotnacht, ik wil slapen,’ schreeuwde hij en hij gaf Isaak een draai om zijn oren. ‘Ik doe niks!’ riep Isaak.

‘Dat is het ’m! Ga de straat op, verkoop dat horloge, anders is er vanavond niks te vreten.’

Even later stonden Isaak en Pijke buiten.

‘Zo doet-ie wel vaker na een zware nacht,’ zei Isaak. ‘Eigenlijk kan hij er niets aan doen.’

Ze liepen eerst naar de Spuistraat.

‘Daar zitten opkopers en pandjesbazen,’ zei Isaak. ‘Die willen wel geld geven voor het horloge.’

‘Hoe komen jullie aan zo’n duur uurwerk?’ vroeg de eerste

pandjesbaas die ze bezochten. Hij bekeek de jongens wan-
trouwend.
'Het is van mijn vader,' loog Isaak vlotjes.
Maar Pijke zag dat de man hem niet geloofde.
'Laat die vader van jou dan zelf maar langskomen. Ik doe
geen zaken met snotjongens.'
Bij de tweede pandjesbaas hadden ze ook geen succes. De
man besnuffelde het horloge en liet zijn vingers over de ge-
graveerde letters op de zijkant glijden.
'Ik neem geen gestolen waar in,' zei hij ten slotte. 'Probeer
het maar hierachter in de jodenbuurt, daar maak je meer
kans.'
'Niemand wil dat ding hebben,' mopperde Isaak toen ze
door de jodenbuurt slenterden. Pijke keek er zijn ogen uit.
Her en der hadden winkeliers hun handel op straat uitge-
stald. Met luide stemmen probeerden ze hun waren aan de
man te brengen. Ze verkochten lompen, kleren, schoenen,
boeken, kandelaars, oud porselein en oude ijzerwaren. Maar
ook voedsel uit dampende potten. Er stonden kruiwagens
met snuisterijen, vruchten en groenten, overal lagen schil-
len en koolstronken op straat. Uit de ramen van de verval-
len huizen hingen vrouwen. Ze schreeuwden naar de kin-
deren die tussen al die drukte op straat rondscharrelden.
Pijke en Isaak bleven voor een kleine, vervallen winkel
staan. Er lagen kettingen, broches en armbanden achter het
stoffige glas in de etalage. Op de winkelruit stond BAZAAR,
IN- EN VERKOOP VAN BIJOUTERIE.
'Dat is Frans,' zei Pijke.
'Als je nou ook nog weet wat het betekent,' merkte Isaak
op.
'Ik denk sieraden en zo.' Pijke stak zijn hand uit. 'Geef mij
dat horloge maar,' zei hij vastberaden, 'hier moeten we zijn.'
De winkel was niet meer dan een smal gangetje met een
toonbank. Achterin zat een magere man te lezen. Hij had

een vlassige witte baard en een ijzeren brilletje op de punt
van zijn neus.

'Wat krijg ik hiervoor?' vroeg Pijke zonder blikken of blo-
zen. Hij legde het gouden zakhorloge voor de man neer.
Zonder een woord te zeggen trok de winkelier een la in de
toonbank open, nam daar een vergrootglas uit en begon het
horloge te bestuderen. Daarna keek hij de jongens over de
rand van zijn brillenglazen aan.
Hij begrijpt vast dat we het hebben gestolen, schoot er door
Pijke heen.

'Als ik het kan verkopen, is vijftig procent van de opbrengst
voor jullie,' zei de winkelier. 'En de rest is voor mij.' Hij stond
op, schoof een paar kettingen in de etalage opzij en legde het
gouden uurwerk op het vrijgekomen plekje. 'Kom over een
week of zo maar eens vragen of het is verkocht. En nu weg-
wezen hier, want ik heb meer te doen.'

De jongens dropen overdonderd af.
'Wacht even,' zei Pijke plotseling bij de deur. Hij dacht aan
hoe Emmerdeur zijn afspraak met Peer over zijn schulden
had geregeld: op papier met een handtekening eronder.
'Ik wil een contract.'

'Een wat?' vroeg Isaak verbaasd.
'Een contract, een afspraak op papier waarin staat dat het
horloge van ons is. En dat wij de helft van de opbrengst
krijgen als het wordt verkocht.'

De winkelier zuchtte.
'Graag of niet,' zei Pijke en hij wilde het horloge alweer uit
de etalage halen.
'Goed, goed,' zei de winkelier haastig. 'Je kunt een reçu krij-
gen.' Hij nam een blocnote en een stompje potlood en
begon te schrijven.

'Zo doe je dat,' zei Pijke toen ze weer buiten stonden. Hij
wapperde triomfantelijk met zijn reçu.

'Maar nu is het horloge nog steeds niet echt verkocht,' zei Isaak beteuterd.

'Des te beter,' mompelde Pijke en hij stopte het reçu in zijn broekzak.

'Laten we dan maar proberen wat te verdienen op het station,' stelde Isaak voor. 'Anders wordt mijn vader nog kwaad. Heb jij wel eens een trein gezien?'
'Vanuit de verte.'

'Straks zie je ze van dichtbij.'
Op weg naar het station kwamen ze langs een verweerd gebouw. Het had donkere, beroete muren en hoge schoorstenen die dikke zwarte rook uitbliezen.

'Dat is de ijzergieterij,' zei Isaak. De fabriek dreunde, bonkte en gonsde. Toen ze dichterbij kwamen voelde Pijke de grond onder zijn voeten trillen. Binnen klonken zware hamerslagen en het stampen, gonzen en brommen van machines, alsof de hele fabriek een groot monster was.

'Is het werk van Wouter echt gevaarlijk?' vroeg Pijke.
'Ik ben ook wel eens mee geweest om mijn vader te helpen bij het stoken,' vertelde Isaak. 'Het is daarbinnen een helle-
vuur. De stookjongens werken dicht bij de stoomketels, dat is vreselijk heet. Wanneer je niet oppast, verbrand je levend. Er is wel eens zo'n ketel ontploft, toen zijn er doden gevallen.'
Arme Wouter, dacht Pijke. Hij zag een groep werklui naar buiten komen, met blote, vuile armen en zwarte, bezwete gezichten.

'Als ik niet leer lezen, kom ik daar ook terecht,' zei Isaak en hij liep snel door.

De rest van de dag brachten ze door in en om het imposante stationsgebouw. Op het plein voor de ingang was het een komen en gaan van koetsen en paardentrams. En in de grote, hoge stationshal krioelde het van reizigers die sjouw-

den met koffers en tassen. Pijke kon het stomen, sissen, bla-
zen en fluiten van de treinen horen. Tot zijn spijt mochten ze zonder kaartje niet op het perron. Vanachter een hek zag hij hoe de treinen binnenreden. Witte stoomwolken bleven onder de overkapping op het perron hangen. Het was niet moeilijk om op het station een paar centen te verdienen. De jongens sjouwden de bagage van reizigers naar de klaarstaande rijtuigen.

In het koffiehuis naast het station kochten ze een kom warme aardappelsoep. Daar werden ze aangesproken door een heer. Of ze voor een stuiver een brief voor hem wilden bezorgen op een adres aan de Koninginnegracht. 'Jullie moeten daar wachten op het antwoord. Ik verdubbel de beloning wanneer jullie snel terug zijn,' beloofde de heer. Isaak wist de weg. Binnen een uur waren ze weer terug in het koffiehuis en ontvingen ze hun dubbele beloning.

Aan het eind van de middag slenterden ze vermoeid richting het Slijkeinde. Isaak liet de centen in zijn broekzak ram-
melen. 'Het is niet veel,' zei hij.
Maar Pijke dacht: het is in ieder geval eerlijk geld. Toen ze over de Prinsengracht liepen, wees Isaak naar een brede brug over het water. 'Kijk, hbs'ers.'
Het waren de jongens van het Westeinde, zag Pijke. Ze hingen over de reling van de brug, spuugden in het water en maakten lol.

'Ze hebben stomme apenpakkies aan,' zei Isaak. Pijke knikte, maar eigenlijk had hij zelf ook wel in zo'n apenpak willen lopen. En hij had net als sommige van de hbs'ers met zo'n dik boek onder zijn arm willen rondlopen. 'Pas op, ze hebben katapulten.' Isaak had het nog niet gezegd of er schoot een klein steentje rakelings langs zijn hoofd. Het volgende ogenblik werd hij geraakt en gaf hij een schreeuw van pijn.

'Dekking!' riep Pijke en ze schoten een zijstraat in. Daar

doken ze achter een handkar, die voor een winkel stond. AARDAPPELS, stond er op de etalageruit en Pijke zag een enorme berg achter het glas.

Een paar tellen later kwamen de hbs'ers de straat in rennen. 'Blijf zitten,' zei Isaak.

Pijke gluurde onder de kar door naar de overkant, waar de jongens op een kluitje stonden en zoekend om zich heen keken.

'Daar!' riep er één.

Een tel later regende het steentjes. Met droge tikken ketsen ze af op de houten kar.

'Ze komen dichterbij,' riep Isaak. Plotseling knalde er een steen tegen de etalageruit. Het glas viel met een oorverdovend kabaal aan diggelen.

Pijke kromp in elkaar van schrik en zag hoe de berg aardappels als een lawine de etalage uit donderde. De aardappelboer kwam tierend van woede zijn winkel uit gestormd.

'Vlegels,' schreeuwde hij naar de hbs'ers, 'daar zullen jullie voor boeten.'

De jongens gingen er als hazen vandoor.

'Wegwezen hier,' zei Isaak, 'anders krijgen wij straks nog de schuld.'

Ze sprongen over de glasscherven en de aardappels en renden de straat uit, de hoek om. Daar botsten ze tegen een agent op. Tussen zijn lippen stak een dikke sigaar.

'Aha, de jongens van de sigarenfabriek,' zei hij. 'Vanwaar die haast?'

Ze moesten mee naar het politiebureau aan de Groenmarkt. Daar zaten ze naast elkaar op een houten bank in het wachtlokaal.

'Je hebt de verkeerde opgepakt,' zei de aardappelboer, die even later binnen kwam lopen. 'Die twee hebben het niet gedaan.'

Toch mochten Pijke en Isaak niet zomaar weg. 'Wat spoken jullie eigenlijk de hele dag uit?' wilde de agent weten. Isaak haalde zijn schouders op en Pijke keek om zich heen, alsof het hem niet aanging. Aan de muur van het wachtlokaal zag hij een aanplakbiljet met daarop de afbeelding van een lelijke, scheel kijkende kerel. Pijke gniffelde. Een boef die eruitzag als een échte boef. GEZOCHT stond er in vette letters onder de tekening. Op een ander aanplakbiljet las hij: HELING OF HET DOORVERKOPEN VAN GESTOLEN WAAR ZAL ZEER STRENG WORDEN GESTRAFT...

Pijke voelde het reuutje van het horloge in zijn zak. Zouden ze ons in de gevangenis of in een weeshuis kunnen opsluiten? vroeg hij zich geschrokken af.

Toen ging de deur van het wachtlokaal open en kwam er een dienstmeid binnen. Pijke schoot rechtop. Hij herkende haar onmiddellijk, het was de meid van wie hij een tijd geleden op de markt een appel had gekregen. Ze bleef in het wachtlokaal bij de balie staan en lachte naar hem. Pijke lachte terug, zo gewoon, alsof ze elkaar al jaren kenden. 'Jullie zouden naar school moeten,' zei de agent.

Ineens was Pijke vol aandacht.

'Daar zou ik wel eens met jullie ouders over willen praten.' De agent keek Pijke een ogenblik onderzoekend aan. 'Dat is waar ook,' herinnerde hij zich ineens weer. 'Jij hebt alleen een stiefvader en die zit op zee. Eigenlijk zou je naar het weeshuis moeten.'

Pijke verschoot van kleur.

'Waar woon je nu?' wilde de agent weten.

'Bij ons,' zei Isaak snel. 'En mijn vader zorgt voor hem.'

De agent fronste zijn wenkbrauwen en keek naar Pijke. 'Weet jouw stiefvader daarvan?'

'Ja hoor,' zei Pijke heftig knikkend.

Ondertussen stond de dienstmeid ongeduldig te draaien bij de balie.

'Agent, ik heb haast,' zei ze, 'ik kom iets belangrijks melden? De agent zuchtte. Hij knoopte zijn uniformjas dicht, zette zijn pet recht en liep naar de balie. Daar pakte hij zijn bloc-note en likte even aan het puntje van zijn potlood. 'Vertel het maar.'
'Ik kom aangifte doen van diefstal, in naam van meneer Van Houten,' zei de meid gewichtig. Naast hem begon Isaak onrustig te schuiven.
'Waar woont meneer Van Houten?' wilde de agent weten.
'Aan de Laan van Meerdervoort. En het gaat om een gouden zakhorloge. Hij denkt dat het gisteren uit zijn zak is gerold, hier op de Groenmarkt, door twee straatjochies. Hij miste zijn klokje pas toen hij thuis was.'
Pijke keek naar de grond en was bang dat de meid aan zijn rode hoofd zou zien dat hij er meer van wist. In zijn zak frommelde hij het reuutje tot een prop.
'Heeft dat klokje nog bijzondere kenmerken?' informeerde de agent.
De meid dacht na.
De letters, wilde Pijke haar helpen, maar hij beet op zijn tong.
'De voorletters van zijn naam staan in de rand gegraveerd,' wist de meid ineens weer. 'SvH, Samuel van Houten, en het jaartal 1866. Meneer Van Houten is erg gehecht aan dat zakhorloge. Hij kreeg het van zijn dierbare zuster toen zij naar Brussel verhuisde.'
Pijke was het liefst door de grond gezakt.
De agent knikte. 'Van Houten, die naam heb ik eerder gehoord.'
'Iedereen kent hem,' zei de meid trots. 'Dat komt omdat hij een belangrijke man in de regering is.'
'Ah, nu weet ik het weer. Van Houten is van die nieuwe kindervet.'
'Mogen wij nu eindelijk weg?' riep Isaak plotseling.

De agent keek verstoord op. 'Vooruit, maar blijf voortaan uit de buurt van die hbs'ers.' Toen wendde hij zich weer tot de meid. 'Laat ik eerst het adres van meneer Van Houten noteren.'
Isaak liep snel naar buiten, maar Pijke treuzelde.
'Laan van Meerdervoort nummer elf,' zei de meid. Ze knip-oogde naar Pijke.
Hij knikte vriendelijk terug en liep daarna het bureau uit.
'We kunnen maar beter een tijdje uit de buurt van het stad-huis blijven,' zei Isaak toen ze buiten stonden. 'Want als we Van Houten tegen het lijf lopen en hij herkent ons, zijn we de klos. Dan belanden we in de cel.'
'Of nog erger, in een weeshuis,' zei Pijke.
Isaak grinnikte. 'Hoe ken jij die meid eigenlijk?'
'Ik heb haar ontmoet op de markt, die keer dat ik kaas ging halen,' zei Pijke. Hij keek onrustig naar de klok in de toren van de Grote Kerk. Het was al bijna vijf uur. 'Ik ga nog even in mijn eentje rondkijken in de stad.'
'Als je bij ons wilt mee-eten, moet je niet te laat komen,' waarschuwde Isaak.
'Doe ik,' zei Pijke voordat hij wegliep.

Nu hij gehoord had hoezeer Van Houten gehecht was aan zijn zakhorloge, stond Pijkes besluit vast. Het moest terug en hij zou het zelf gaan brengen.
Ik zal Van Houten uitleggen dat Isaak hem heeft bestolen omdat zijn vader geld nodig heeft voor de huur. Dat wij geen eten hebben als we niet werken. Dan begrijpt Van Houten misschien waarom die nieuwe wet van hem niet deugt. En misschien wil hij er dan iets aan veranderen.
Pijke begreep dat het beter was om Isaak niet te vertellen wat hij van plan was.
Maar toen hij even later voor de etalage van de bazaar in de jodenbuurt stond, zag hij het gouden zakhorloge niet meer liggen.

tjes met een dienstmeid. Bij het zien van de versgebakken broden werd het Pijke een ogenblik zwart voor zijn ogen. Zijn laatste maaltijd was de avond ervoor geweest. En dat was niet meer dan een sneetje roggebrood. Trillerig greep hij zich vast aan de spijlen van het hek.

Plotseling verlangde hij hevig naar het brood dat Famke vroeger bakte. Hij dacht aan de warme, witte boterhammen die ze voor hem belegde met dikke plakken geitenkaas. Het water liep hem in de mond.

Pas nadat de bakkersjongen aan de overkant was doorgelopen, herkende Pijke de dienstmeid van de markt. 'Hé, wat doe jij nou hier?' riep ze verrast toen hij de straat overstak. 'Zoek je iets?'

'Ik wil meneer Van Houten spreken.' Pijke rommelde in zijn zak. 'Ik moet hem iets geven.'

'Geef het maar aan mij, dan zorg ik er wel voor dat hij het krijgt,' zei de meid hulpvaardig.

Maar Pijke schudde zijn hoofd. 'Nee, ik wil het zelf geven en ik moet ook nog iets tegen hem zeggen.'

'Zo, zo, is het belangrijk?' vroeg ze nieuwsgierig.

Pijke knikte.

'Nou, kom dan maar.' Ze liep voor hem uit het grote voorportaal van het huis in. 'Wacht maar even hier in de vestibule, dan zal ik binnen vragen of hij tijd voor je heeft.' Ze verdween door een klapdeur.

Pijke keek aandachtig rond. Hij zag een klein houten stoeltje in de hoek van het enorme voorportaal. In de andere hoek stond een mooie koperen bak waaruit twee wandelstokken met glimmende knoppen staken.

'Ves-tie-buu-le,' zei hij zacht, 'mooi woord.'

Hij bekeek het kleurige glas in lood van de klapdeur. Aan het plafond lachten engeltjes hem toe en langs de wanden hingen kleine vogel- en bloemenprentjes. Maar het mooiste vond hij de glimmende, witte vloer. Hij deed zijn klom-

pen uit en wreef met zijn kousenvoeten over het spiegelgladde, koude marmet. Net ijs, dacht hij. Toen klapte de vestibuledeur open en was de meid weer terug.

'Hij komt er zo aan.' Ze keek naar zijn voeten. 'Je hebt een gat in je sok.'

Pijke deed snel zijn klompen weer aan en bloosde.

'Het is toch wel écht belangrijk, wat jij te zeggen hebt?' vroeg de meid ineens streng. 'Meneer Van Houten heeft weinig tijd en hij houdt niet van zeurpieten.'

'Het gaat om een ernstige zaak,' zei Pijke plechtig.

'Poeh, poeh,' deed de meid een beetje spottend.

Plotseling voelde Pijke zich duizelig. Hij greep zich vast aan het stoeltje.

'Gaat het wel?' vroeg de meid. 'Je ziet ineens zo grauw als een dweil.'

'Ik ben alleen een beetje hongerig.'

Ze keek hem argwanend aan. 'Je komt meneer Van Houten toch niet om geld vragen?'

'Ik ben geen bedelaar,' zei Pijke verontwaardigd.

'Rijk ben je anders ook niet. Hoe heet je eigenlijk?'

'Pijke. En jij?'

'Maria.' Ze glimlachte weer. 'Nou, ik heb nog meer te doen. Dag.' En weg was ze.

Wat doe ik hier eigenlijk? dacht Pijke ineens. Misschien wordt Van Houten wel kwaad als hij me herkent. Dan wil hij helemaal niet luisteren naar wat ik te zeggen heb. Misschien kan ik beter gaan en hem een brief schrijven over die wet. Hij haalde het zakhorloge tevoorschijn en legde het op het stoeltje. Maar nog voor hij bij de deur was, kwam Van Houten de vestibule binnen. Achter hem zag Pijke een meisje. Ze was niet veel ouder dan hij. Ze droeg een blauwe matrozenjurk met korte laarsjes eronder en een grote strik in haar lange haar.

Pijke stormde naar binnen. 'Is het al verkocht?'
De winkelier achter de toonbank keek verstoord op uit het boek dat hij zat te lezen. 'Kan het niet wat rustiger?'
'Ik wil het horloge terug,' zei Pijke.
'Wat krijgen we nou?' zei de winkelier. 'Dat gaat zomaar niet. Er is hier net een klant geweest die er een goede prijs voor wil betalen. Hij komt vanavond langs met zijn geld.'
'Die koop gaat niet door,' zei Pijke brutaal.
'Wie denk je wel dat je bent!' begon de winkelier geïrriteerd. 'Maak dat je wegkomt!'
Maar Pijke liet zich niet zomaar wegsturen. Hij legde het verfrommelde reçu op de toonbank. 'Dat horloge is nog steeds van mij, dit is het bewijs.'
De winkelier griste het reçu van de toonbank. 'Je moet niet denken dat je slimmer bent dan ik.' Demonstratief verscheurde hij het bonnetje. 'Weg is het bewijs,' zei hij op een treiterig toontje. 'Wat had je nu nog, onderkruipsel?'
'Dat horloge is gestolen,' zei Pijke op hoge toon. 'Het moet terug naar de eigenaar. Als u het verkoopt, dan is dat heling.'
'Heling? Waar heb je het over?'
'Het doorverkopen van gestolen waar wordt zwaar bestraft. Als ik het horloge niet terugkrijg, geef ik u aan bij de politie,' blufte Pijke.
Dat werkte. Overdonderd haalde de winkelier het glimmende uurwerk uit een kastje achter hem. Hij smet het op de toonbank. 'Hier heb je het, ellendeling.'
Met een gevoel van triomf stond Pijke even later buiten. Hij liet het uurwerk in zijn zak glijden. Het tikte bij elke stap zachtjes tegen de vulpen van Famke. Morgen breng ik het naar Van Houten, dacht hij.
In de kelderwoning hield hij zijn mond over wat hij had gedaan. Hij at het roggebrood dat Isaak voor hem had ach-

tergehouden. Later die avond, nadat Pompier en Wouter naar de ijzerfabriek waren vertrokken, pakte hij de oude krant waarin de vis van de vorige dag had gezeten. Hij streek het papier glad. Daarop leerde hij Isaak met de vulpen schrijven.

Toen hij zag hoe zijn vriend met het puntje van zijn tong tussen zijn lippen zat te oefenen, dacht Pijke terug aan hoe het was toen hij nog gewoon naar school ging. Aan zijn meester die hem de slimste jongen van de school had genoemd.

Ook al ben ik nog zo slim, daar heb ik nu helemaal niets aan, dacht Pijke plotseling somber. Misschien wil Van Houten morgen helemaal niet naar me luisteren.

Isaak keek op. 'Wat is er?'

Pijke slikte. 'Niks,' mompelde hij. 'We moeten nieuwe inkt en papier hebben.'

Nog voor Wouter en Pompier de volgende ochtend terug waren uit de ijzergieterij, was Pijke al wakker. Zonder Isaak te wekken sloop hij de kelder uit. Buiten gingen de eerste mensen naar hun werk. Aan een van hen vroeg Pijke de weg naar de Laan van Meerdervoort. Hij moest aan de rand van de stad zijn, bij de duinen. Als hij het tramspoor volgde, kwam hij er vanzelf.

Pijke ging op weg en langzaam trok de ochtendschemer op. Na een tijdje viel het hem op dat de straten hier heel anders waren dan in de buurt van het Westeinde. Ze waren breder en netter. De huizen waren nieuwer en veel groter. Hij zag zelfs statige, witte landhuizen achter smeedijzeren hekken. Pijke rook de zee, een frisse, zilte lucht.

Ook aan de Laan van Meerdervoort stonden van die grote, nieuwe huizen. Pijke bleef er even staan en leunde tegen een hoog hek. Aan de overkant, bij een open voordeur, stond een bakkersjongen met zijn mand. Hij maakte geïn-

'Jij wilde mij iets belangrijks vragen?' begon Van Houten. Plotseling fronste hij zijn voorhoofd.

Hij herkent me, dacht Pijke. 'Wacht eens even, jij bent een van die knullen van de Groenmarkt.' Van Houtens ogen schoten vuur. 'Hoe durf jij hier te komen, vlegel?'

'Papa, uw horloge!' riep het meisje en ze wees naar het stoeltje.

Verbaasd pakte Van Houten het uurwerk op. 'Wie had dat gedacht,' mompelde hij. Hij draaide het om en om en keek naar de rand.

'Hij doet het nog, hoor,' zei Pijke. En daarna, wat zachter: 'Het spijt me heel erg, meneer.'

Ondertussen was het meisje naar voren gestapt. Ze nam Pijke van top tot teen op. 'Ben jij een van die zakkenrollers?' Pijke keek naar zijn klompen.

'Het was natuurlijk die maat van jou,' zei Van Houten. 'Die knul die ik overeind heb geholpen. Dat was degene die mijn zakken leeg heeft gehaald.'

Pijke kleurde tot achter zijn oren.

'Nou, ik ben blij dat jij last van je geweten hebt gekregen.'

Van Houten liet het horloge in zijn zak glijden. 'Hoe heet je?'

'Pijke, meneer.'

'Weten je vader en moeder hiervan?'

Hij knikte en dacht aan het weeshuis. 'Mijn moeder zei dat ik het moest terugbrengen.'

'Een verstandige vrouw. Ik raad je aan om voortaan niet met zulk straattuig om te gaan.'

'Isaak is geen tuig. Hij is mijn beste vriend en hij is juist heel aardig.'

'Maar hij is wel een dief,' zei het meisje. 'Hij steelt.'

'Omdat hij anders niks te eten heeft.' Pijke wierp een beschuldigende blik op Van Houten. 'En dat komt door u.' Hij schrok er zelf een beetje van, zo fel klonk het.

Van Houten trok verbaasd zijn wenkbrauwen op. Door mij?'

'Ja, die nieuwe wet van u is niet goed. Kunt u die niet veranderen? Isaak en ik zijn elf en we zijn oud genoeg om te werken.'

Van Houten schudde zijn hoofd. 'Ik kan beter nog een nieuwe wet maken waarin staat dat kinderen verplicht naar school moeten.' Hij wreef vermoeid over zijn ogen. 'Jongens van jullie leeftijd horen op school te zitten, jullie hebben nog genoeg te leren. Jullie ouders moeten het geld verdienen.'

Hij begrijpt er helemaal niets van, dacht Pijke. Hij moest eens weten hoe graag ik naar school wil. 'Als je ouders niet genoeg verdienen, moet je ze helpen. Trouwens, met honder kun je niet eens leren.'

Even leek het of Van Houten niet wist wat hij moest zeggen.

'Ga jij niet naar school?' vroeg het meisje. Pijke schudde zijn hoofd. 'Niet meer. Maar ik kan wel lezen en schrijven. En ik zou heel graag weer naar school willen, maar dat kan nu niet, want... eh... mijn moeder...'

Hij ontweek de nieuwsgierige blik van het meisje. Zijn maag rommelde hoorbaar en hij drukte beschaamd zijn handen tegen zijn buik. Het meisje giechelde achter haar hand.

'Wat doet je vader voor werk?' vroeg Van Houten hem. 'Ik heb geen vader. Nooit gehad.'

'Dat kan niet,' zei het meisje. Het zweet brak Pijke uit. Hij wilde weg. Straks begreep Van Houten hoe het zat en dan was het te laat. Een jongen zonder ouders, eentje die de hele dag over straat zwerft en rondhangt met vrienden die stelen, zo'n jongen hoort in een weeshuis.

Pijke greep naar zijn hoofd, plotseling duizelde het hem. Hij zocht houvast, maaide met zijn armen. Hij zag het meisje

nog, haar ogen groot en verbaasd. Van Houten zei iets, stak zijn armen naar hem uit, maar Pijke zakte al door zijn knieën en alles werd zwart.

Ja, die nieuwe wet van u is niet anders, maar en ik zijn of en we zijn oud genoeg om te werken.
Van Houten schudde zijn hoofd. Ik kan beter nog een nieuwe wet maken waarin staat dat kinderen verplicht naar school moeten. Hij wreef vermoed over zijn ogen. Jongs van jullie leeftijd horen op school te zitten, jullie hebben nog genoeg te leren. Jullie ouders moeten het geld verdienen.
Hij begrijpt er helemaal niets van, dacht Pijke. Hij moest eens weten hoe graag ik naar school wil. Als je ouders niet genoeg verdienen, moet je ze helpen. Trouwens, met honderd kun je niet eens leren.
Even leek het of Van Houten niet wist wat hij moest zeggen.

'Ga jij niet naar school?' vroeg het meisje.
Pijke schudde zijn hoofd. Niet meer. Maar ik kan wel lezen en schrijven. En ik zou heel graag weer naar school willen, maar dat kan nu niet want... eh... mijn moeder... Hij ontweek de nieuwsgierige blik van het meisje. Zijn maag tommelde hoorbaar en hij drukte beschamend zijn handen tegen zijn buik. Het meisje gieschelde achter haar hand.
'Wat doet je vader voor werk?' vroeg Van Houten hem.
'Ik heb geen vader. Nooit gehad.'

'Dat kan niet,' zei het meisje.
Het zweet brak Pijke uit. Hij wilde weg. Starks begreep Van Houten hoe het zat en dan was het te laat. Een jongen zonder ouders, eerste die de hele dag over straat zwervt en rondhangt met vrienden die stelen, zo'n jongen hoort in een weeshuis.
Pijke greep naar zijn hoofd, plotseling duizelde het hem. Hij zocht houvast, maalde met zijn armen. Hij zag het meisje